

Проблема об'єктивності оцінювання учнівських знань та способи її вирішення французькими педагогами

В.Ю.Литвиненко

викладач кафедри практики

іноземних мов УДПУ

Якщо вчитель проводить опитування учнів чи контрольну роботу один раз на місяць, то при виставленні рубіжної оцінки (оцінки за певний період навчання), педагог опирається на декілька результатів навчальної діяльності учнів, і це призводить до прийняття вірного рішення. Якщо ж контроль учнівських знань відбувається один раз на триместр, то вчитель ризикує виставити не зовсім правильну рубіжну оцінку. Це очевидно. У французькій системі середньої освіти існує характерний ефект середнього показника знань учня. Ця особлива оцінка впливає із всієї сукупності оцінок, які учень отримав протягом певного періоду. Оцінки за місяць навчання охоплюються триместровими, а ті, в свою чергу - річними оцінками. Річні оцінки з усіх предметів додаються і потім математично обраховується загальний середній бал, який є основним показником, на підставі якого адміністрацією навчальної установи ухвалюється рішення щодо продовження подальшої освіти чи відбувається зарахування до вищого навчального закладу. Але при завершенні учнем одного і початку наступного періоду навчання, інколи виникають невірні трактування (перекручення) навчальних результатів того чи того учня. Це призводить до зниження об'єктивності (точності) оцінювання.

Найчастіше такі похибки спостерігаються, коли загальний середній бал визначається за допомогою невеликої кількості середніх оцінок учня, які, в свою чергу позначені значними відхиленнями.

Виведений таким чином середній бал не відображає в повній мірі рівня учнівської компетентності за певний проміжок часу:

$$(5 + 15) / 2 = 10$$

(5 та 15 – оцінки учня з певного предмету, 10 – середнє арифметичне, тобто середній бал).

Ми не можемо сказати, що рівень знань учня наближається до оцінки 5 чи 15, але можна стверджувати, що він не відповідає оцінці 10.

Проте, середні оцінки з певної шкільної дисципліни обумовлюють загальний середній бал учня з даної дисципліни. Якщо учень отримав середню оцінку з французької мови 6 балів, а з математики 14, чи досягне він такого показника (14 балів) з французької мови наступного року? Це вже прогностична функція загального середнього балу. Репрезентативна здатність середніх місячних, триместрових чи річних оцінок залежить від наближеності оцінок з яких вони складаються одна до одної. Якщо учень з різних предметів досягнув показників, які дуже віддалені один від одного, то загальний середній бал втрачає свою цінність. [1].

Мета середнього показника успішності учнів – ущільнити учнівські оцінки у межах однієї шкали. Процес ущільнення не перетворює усіх учнів на посередніх, а лише згруповує їх. Таким чином, щороку за допомогою середніх оцінок з окремого предмета функціонує французька шкільна система. Що стосується загального середнього балу, то, застосовуючи шкільну систему оцінювання, педагоги згруповують більшість учнів навколо 10 балів, потім клас розділяється на тих, хто переходить у наступний клас і на тих, хто залишається дублювати курс навчання. Учень, який має 6 балів з французької мови, 14 з математики, 7 з музики, 13 з історії, і т.д. і який має середню оцінку не більше 10 може бути недопущеним до подальшого навчання у наступному класі (хоча продемонстрував непоганий рівень знань з математики та історії). Проте, у випадку повторного дублювання навчального курсу він може показати гірші результати ніж попереднього року. У зв'язку з цим французькі освітяни роблять усе можливе, щоб уникати другорічництва. Міністерство народної освіти цілеспрямовано витрачає великі кошти для створення груп, в яких учні могли б надолужити прогалини у їхніх знаннях і не втрачати цілого року навчання.

Французькі педагоги працюють над тим, щоб середній бал успішності учнів точно відображав їхні досягнення. Вони вважають, що необхідно або

дотримуватись принципу “хороший” чи “поганий” учень без жодного розмежування, або змінювати всю систему оцінювання. [2]

Принцип середньої оцінки успішності учнів у системі середньої освіти Франції є лише частиною великої проблеми, яка впливає з плутанини при використанні шкали оцінювання. Фактично оцінювання від 0 до 20 являє собою шкалу інтервалів. Вона складається з нейтральної позначки – 0 і одиниці виміру – бал. 0 не є величиною абсолютною, так як він не означає повну відсутність знань. За диктант, наприклад, учень може отримати 0, написавши більше правильних ніж неправильних слів. За допомогою одиниці виміру (балу) у французьких установах середньої освіти проводяться обчислення успішності учнів, одним з яких є середні оцінки.

На практиці ж ця шкільна шкала частіше розглядається французькими вчителями як порядкова, а не як шкала інтервалів. Тобто, вона враховує лише переваги однієї учнівської роботи чи відповіді по відношенню до іншої. Звичайно, робота, оцінена у 20 балів сильніша за десятибальну роботу, але чи справді вона удвічі краща? Чи є суттєва різниця між 0 і 1, між 9 і 10, між 19 і 20? Чи зможе хтось визначити кількість знань, що відповідає оцінці 1 за двадцятибальною шкалою? Насправді, деякі оцінки мають психологічне значення, яке надає їм особливого статусу, наприклад: 0, 10 і 20. Отримавши 20 балів, учень може вважати себе за найрозумнішого серед усього загалу, якщо його середній показник 10 балів, то учень уже впевнений, що він не залишиться дублювати курс навчання, це надає впевненості у своїх силах. Якщо ж педагог поставить оцінку 0 (що відбувається на щастя дуже рідко), то тим самим він може морально образити дитину, відбити у неї будь-яке бажання до навчання і навіть до життя.

Використання середнього балу породжує ще одну проблему: неприйняття до уваги еволюції показників якості знань. Наприклад, середній бал учня, який отримав оцінки 5, 10 і 15 є таким же як і в учня, оцінки якого - 15, 10 і 5. Цілком ймовірно, що наступного року вони навчатимуться по-різному, хоча їхні середні показники однакові.

При переході учня до наступного класу чи продовженні навчання у іншому закладі освіти Франції адміністрація школи, враховуючи всі складності цього етапу, не вдається до суто технічних обчислень середніх показників рівня учнівських знань. Не лише загальний середній бал (менше 10, 10 чи більше) впливає на подальшу долю школяра. Велику у роль у прийнятті адміністративних рішень щодо навчання учня у французьких школах відіграє рада класу. Рада класу збирається періодично (раз чи два на триместр), щоб зробити якісніший і гуманніший висновок щодо орієнтації учня. Засідання відбуваються за присутності батьків, учителів-предметників та адміністрації навчального закладу. Учні також можуть брати участь у роботі ради.

Французькі викладачі знають як важко прийняти вірне рішення щодо подальшої долі учня, врахувати всі “за” і “проти”. У ході обговорень, які відбуваються на раді класу, можуть порушуватися також і питання міжособистісних стосунків учителів з учнями, питання участі батьків у навчальному процесі їх залучення до життя школи, тощо. [3]

Про надійність оцінювання можна говорити тоді, коли кілька учителів оцінили учнівську роботу однаково. Це ж саме можна сказати про учнівські роботи, при перевірці яких кілька вчителів визначили однаковий середній бал і однакове відхилення.

У французькій системі освіти під час практичної педагогічної підготовки до проведення оцінювання група вчителів, фахівці однієї дисципліни ставлять оцінки за серію учнівських робіт. Кожний учитель порівнює власні судження з думками колег стосовно правильності оцінювання. Потім фахівців розподіляють парами, вимогливий і щедрий, і т.д.. Після кількох днів занять, критерії оцінювання і їх способи застосування учителями стабілізуються і погляди педагогів щодо оцінки учнівських досягнень починають співпадати.

Прихильником такої методики був також і британський науковець Д. Мате, Він вважав, що завдяки перевірці учнівської роботи кількома фахівцями зменшуються розбіжності при використанні ними шкали оцінювання знань

A.						x				x		x								9,33
B.				x	x	x														4
C.										x			x							11,6 6
D.								x				x			x					11,3 3
E.										x				x		x				13
F.							x	x			x									
G.											x	x				x				
H.		x	x	x																
I.									x	x						x				
J.			x			x	x													
K.									x					x	x					
L.								x	x			x								
M.									x	x		x								
N.										x	x					x				
O.										x	x									
P.													x			x	x			
Q.											x					x				x
R.	x			x	x															
S.					x					x		x								
T.								x						x						x
U.								x		x	x									
V.							x				x					x				
W.													x							x
X.									x	x	x									
Y.																x	x	x		
Z.							x	x					x							

З таблиці видно, що 0 балів отримав лише один учень 1 раз, 1 - один раз, 2 – два рази, і т.д. З таблиці також видно, що деякі учні отримують щомісяця від учителів близькі оцінки, наприклад, учні Y, O, а оцінки інших учнів дуже відрізняються – Q, T.

Для самоконтролю викладач може порівнювати власні оцінки, які він виставляє в різних класах, де він викладає, незалежно від рівня успішності учнів класу. Але ще цікавішим і кориснішим є порівняння результатів оцінювання учнівських знань з результатами, отриманими колегою одного фаху, який викладає дисципліну у класі з приблизно однаковим загальним рівнем знань.

Таке порівняння може сприяти плідному співробітництву між учителями з метою покращання методів оцінювання учнівських досягнень та вибору стратегій педагогічної діяльності загалом.

Саме завдяки співробітництву вчителів різного фаху можна порівняти учнівську успішність у межах одного або декількох класів. На прохання класного керівника, наприклад, кожен викладач заповнює бланк таблиці, фіксуючи в ньому результати опитування з предмета, який він викладав. Ці відомості класний керівник збирає за декілька днів до ради класу і розмножує їх з метою винесення на загальний розгляд на раді класу. Зрозуміло, що необхідно дуже обережно підходити до такого, далеко не ідеального виду роботи, адже дискусія може призвести до конфронтації між учителями, батьками та учнями класу.

Застосування у другому, потім у третьому триместрі такого роду дискусій неодмінно призводить до підвищення ефективності навчання класу вцілому і до вдосконалення оцінювальної діяльності кожного вчителя зокрема.

Проблемою надійності, валідності, чутливості оцінювання учнівських знань займається класична досимологія.

Учителі постійно запитують себе:

- Сприйматиму я через місяць дане завдання так само як я сприймаю його сьогодні? Чи буде воно належним чином оцінене моїми колегами? (надійність).

- Чи я оцінюю саме той різновид учнівських знань, який я прагнув оцінити? (валідність).

- Чи мої оцінки враховують різноманітність завдань? (чутливість).

Надійне оцінювання призводить до однакового результату, якою б не була кількість учнів, які оцінюються й учителів, які провадять оцінювання.

Твір із французької мови, наприклад, ніколи не оцінюється паралельно кількома учителями, але якщо таке й відбувається, то результати перевірки при надійному оцінюванні завжди виявляються майже однаковими. Це явище можна порівняти з результатами спортивних змагань, які дуже рідко піддаються сумніву. Але, навіть найточніші види спорту, гра у шахи, наприклад, знаходяться завжди під наглядом суддів-арбітрів. Так само і засвоєння дитиною нових знань повинно відбуватися за підтримки вчителя і, звичайно ж, батьків.

Відсутність надійності оцінювання дуже просто визначити. Досить лише доручити іншому вчителю оцінити певну роботу класу. Порівнюючи результати перевірки учнівських робіт двома учителями, можна усвідомити всю глибину проблеми надійності оцінювання. Якщо результати вчительської перевірки дуже відрізняються один від одного, то це є яскравим прикладом відсутності надійності оцінювання.

Література:

1. Abernot, Y. Les méthodes d'évaluation scolaire: techniques actuelles et innovations. - Paris: Bordas, 1988. – p. 40.
2. Bardin, L. l'analyse de contenu. - Paris : P.U.F., 1977.
3. Marchand, F. Evaluation des élèves et Conseil de classe. - Paris : Epi, 1979.
4. Mather, D. et al. The C.S.E. A handbook for moderators. - London. : Collins, 1965.